

აქა არც აქეთ, არც იქით...

ხარბი, უგუნური, ბრმა თეთრი ბულა დენიკინი საქართველოსკენ მოტრიალდა და აფხაზეთში შემოიჭრა. ამავე დროს მოსკოვიდან წითელი ხმა ისმის: „ქართველებო! მხარი მოგვეცით! შემოგვიერთდით. ერთად დავკრათ თეთრ გენერალს და შავ ზღვაში გადავადგდეთ! აბა, დაიწყეთ!.. დაჰკარით...“

რა ჰქმნას კვაჭი კვაჭანტირაძემ! ველარ გაუძლო განზე დგომას, რადგან კვაჭიც ქართველია! კვაჭიც საქართველოს ერთგული შვილია. მაშ, შეწევნითა ღვთისათა! დაიმკლავე, კვაჭი! აინთე ღვთაებრივი გული მამულიშვილურ ცეცხლით! მოიგონე შენი ძლევათაგან საქმენი საარაკონი დემირ-თეფეს ზეგანზე და რუსეთის თვალწევდენ მინდორზე, კიევის მახლობლად, სადაც ამჟამად მარადიულ ძილით განისვენებენ შენი ერთგული მეგობრები! შეასრულე შენი ვალი სამშობლოს წინაშე, კვაჭი! იმისთვის ჯერ ერთხელაც არ გაგისროლია თოფი, ჯერ ერთი წვეთი სისხლიც არ დაგიღვრია და ერთხელაც არ შეგიძახნია შენი ყარამანისებურის ხმით:

- მომეყვით... მწყობრად... მარდად... მიდი!.. დაჰკა!.. ასჩეხე...

ჩქარა, კვაჭი, ჩქარა! ჩქარა, თორემ მოდის თეთრი ტალღა! მოვა და წაჰლეკავს შენს „სიბუნიათს“ და სამშობლოსაც, რომელიც, იდუმალ ძალთა წყალობით, მხოლოდ გუშინ გაიცანი, მოიწონე და შეიყვარე. რად ჩაფიქრდი? რად ჰყოყმანობ? ჩქარა, კვაჭი ჩქარა, თორემ... რად ჰქანაობ საქანელასავით? რამ შეგიკრა ეგ ხელ-ფეხი? რატომ არ გინდა წითლები დაიხმარო? რად გეშინიან მათი მეგობრულ ჩახუტებისა? ვითომ მართლა ძვლები დაგემტვრევა? მაშ გვერდით ამოუდექი გაგიჟებულს თეთრ ბულას, რომელიც გეძახის, გაგიყოლებს და გაჩვენებს წითელ მოსკოვის ნამდვილ გაწითლებას, დამუქებას და გათეთრებას! არც ეგ გინდა? ძველი ცოდვების გახსენებისა გეშინიან? აბა, ეგ რა საფიქრებელია? ვინ არის ეხლა უცოდველი? ვის ჰკიდია ზურგზე შენზე სუფთა წარსული? მაშ დააჩქარე, აირჩიე, თორემ...

- თეთრები ვუის მოგვიტანენ, წითლები ვაის შეგვეყრიან.

ეს არის შენი გადაწყვეტილება? მაშ რა გინდა? ვისთან აპირებ თავის შეხიზნებას? ალბიონთან?

- არც აქეთ, არც იქით. მე განზე ვდგევარ და არავის ვერჩი. არც ვშველი, არც ვემტერები. არც აქეთ, არც იქით...

კვაჭი, რა დაგემართა? რამ დაგიხშო სახელ-განთქმული ყნოსვა? ვინ მოგიკლა უტყუარი ალღო? ვინ, ან რომელმა საბედისწერო მაჯლაჯუნამ დაგაჯერა, ვითომ არც შენ გერჩის ვინმე, თუ შენ თვითონ არავის ერჩოლე?! ვინ გაგაბრიყვა, ვინ დაგაწერინა შარაგზაზე, სადაც არხეინად გაწოლილხარ, ასეთი ბავშვური ტიკტიკი: „აქ სძინავს უიარაღო კრავს. გთხოვთ არ შეაწუხოთ. ამ გზაზე სიარული აკრძალულია. გადუხვიეთ.“ მერე, რომ არ გადუხვიონ? ხელი რომ წაგკრას ვინმემ ან თავზე რომ გადაგაბიჯოს და სახლში შემოგივარდეს? დაიყვირებ, განა! აკივდები და საქვეყნოდ განგაშს ასტეხავ, განა! მერე ვინ მოგეშველება? დემოკრატია? იმას რომ ერთი დამბახაც არა აქვს და ერთი ჯარისკაციც არა ჰყავს? მაშ დემოკრატიულ ყვირილის და ყაყანის იმედი გაქვს? კეთილი და პატიოსანი, მაგრამ აქამდის როგორ ვერ გაიგე, რომ თუნდ ათიოდე მილიონ ყანყრატოს ყვავებისა და კაჰკაჰების დაფრთხობის მეტი არაფერი შეუძლიან?! მაშ ვერაფერი მოიფიქრე? ვერ ჰხედავ თეთრ ან წითელ გზით სიარულს? მაშ ალბიონის კალთას მაინც დაეჭიდე. არც ეგ გინდა? ისევ დემოკრატიულ ყაყანისა გეშინიან?

- არც აქეთ, არც იქით! - კვლავ იმეორებს თუთიყუში.

რისა გეშინიან, კვაჭი? ვის ერიდები? პარტიიდან დაგითხოვენ და მსუქან ნეხვს პირიდან გამოგაცლიან? ამისი გეშინიან, ამიტომ დაგიგულებია პირში წყალი? კეთილი და პატიოსანი.

თეთრი ბულა ალბიონმა ისევ მიაბრუნა და დროებით გადაგარჩინა. მაგრამ გარემოება კვლავ შეიცვალა. აბა, შეჰხედე: დაფეთებული, ნაცემი და დაოსებული ბულა შავ ზღვაში გადავარდა, ხოლო კავკასიონის ქედზე წითელი ძაბრი ამოცოცდა და იქიდან გითვალთვალებს. ჰხედავ წითელ დროშებს, იალბუხსა, დადესტანსა და მყინვარზე რომ ფრიალებენ? გესმის გამარჯვებულთა გუგუნე? ჰხედავ, რას სჩადის ალბიონი? გულა-ნაზადი აიკრიფა და კავკასიონიდან ბათომში გადასახლდა, თითქოს ეს ქვეყანა სხვას ვისმე დაუცალაო. გაიხედე ეხლა აღმოსავლეთისკენ, გაიხედე და დააკვირდი: ხედავ მეგობრულ ხელებს, რომელნიც გაუშვირეს ერთმანეთს მოსკოვმა, ანგორამ, თეირანმა და ქაბულმა? გესმის, როგორ შეაწყვეს ინტერნაციონალი, შიქჰასტა და ბაიათი? ცეცხლის სალტა გერტყმის გარსშემო, კვაჭი! წითელი ღრუბლები იკრიბებიან შენს თავზე, კვაჭანტირაძე! უკვე მოისმის შორეული ქუხილი, უკვე ელავს წითელი ელვა, უკვე იგრიხება ალის გრიგალი და დღეს ან ხვალ დაიჭექებს! კვაჭი, გამოფხიზლდი!

მოიშორე ლანდები. გაჰვანტე ნისლი! გაიღვიძე და თავს უშველე, თორემ გვიანდა იქნება კბილთა ღრქენანი და თითთა კბენანი!

ვერა, კვაჭი ვერ იღვიძებს! კვაჭს უცნაური რამ სენი დაემართა. მჭრელ თვალეზზე ბისტი აეფარა, დაგემილ ცხვირში სურდო გაუჩნდა და მოწმენდილი ტვინი ბურუსით დაებურა. გამოლაყებულ ბებერ თუთიყუშავით ზის ხარისხაზე და უაზროდ სჩხავის:

- არც აქეთ, არც იქით... არც სიცივე, არც სიცხე... არც წითელი, არც თეთრი... არც მე ვერჩი, ნურც მე მერჩიან...

კვაჭი, გაიხსენე: სწორედ მაგიტომ მოკვდა ბურიდანის ვირი. იმ ვირს ერთი მხრიდან ქერი დაუყარეს, მეორე მხრიდან შვრია. ვირი ფიქრობდა, ნეტა რომელი სჯობია, შვრია თუ ქერიო. ვერ აირჩია. იმდენი იფიქრა, რომ ამ ფიქრსა და არჩევანში შიმშილით ფეხები გაფშკა. კვაჭი, გაიგე ამ იგავის აზრი? ვერ გაიგე?

კეთილი და პატიოსანი. ძაბრებით გატენილი წითელი მატარებელი ისე დინჯად და არხეინად შევა ბაქოში, როგორც საკუთარ სახლში. მეორე დღესვე პირს იბრუნებს და საქართველოს მოადგება. ბრძოლის ქუხილი თითქმის ისმის დედა-ქალაქში. ერევანიც გაწითლდა. საქართველოს სამის მხრიდან ცეცხლის რკალი შემოერთყა. კვაჭის ფეხქვეშ მიწა გაუხურდა. წითელი ალი ხან ერთგან ამოვარდება, ხან კიდევ მეორეგან.

კვაჭი კვაჭანტირაძე! ვერც ეხლა გაიგე რამე? ეხლაც ვერ დაინახე ჩამოწოლილი მეხის ღრუბლები? მაშ გაიგე და დაინახე? ძლივს! კეთილი და პატიოსანი. ეხლა რას იტყვი?

დარბის კვაჭი კვაჭანტირაძე ქუდმოგლეჯილ შიკრიკავით. დარბის და ჰყვირის ყველგან, სადაც კი ხმა მიუწვდება:

- აბა, გამოდით... თავს უშველეთ... ხიფათი კარზე მოგვადგა... წადით... დაჰკარით... ასჩეხეთ!

შენ, კვაჭი? შენ რას ფიქრობ? შენ რას აპირებ? რატომ შენც იქ არა ხარ, სადაც თოფი სჭექს და სისხლი იღვრება? არა გცალიან, განა! შენ შენი ვალი მოიხადე, განა! ასიოდე კოლოფი პაპიროსი გაუგზავნე ჯარს და შენი საქონლით და განმეულობით უცებ თავი ამოჰყავ ბათოშში?!

ახირებული ხალხია, ღმერთმანი. ისე ლაპარაკობენ ზოგიერთნი, თითქოს კვაჭი თანდილას ბადალი იყოს! არც თანდილა და არც ქვეყანა, თანდილას სიცოცხლის გარდა, არაფერს დაჰკარგავენ, კვაჭი კი... კვაჭი ათი ათასს თანდილას მაინც უდრის! როგორ გასძლებენ საქართველო, სილიბისტრო და პუზი უკვაჭოდ! ვილა „გააიმასქნებს“ უკვაჭოდ ათასსა საქმესა მამულიშვილურს. ესეც რომ არ იყოს, კვაჭის უამრავი ქონება აქვს, რომელიც უკვაჭოდ წითლებს ჩაუვარდება ხელში. ამიტომ მირბის კვაჭი კვაჭანტირაძე. მირბის და მიაქვს უთვალავი სიმდიდრე, რომელიც მასთან ერთად გაქცეულ მოღვაწეთა შენახვას უნდა მოანდომოს.

გრიგალმა გადიარა და კვაჭის სულსა და ტვინში ღრმა ხნულები დატოვა. ეხლა იპოვნა კვაჭიმ უებარი წამალი: ინგლისი. მფარველი! ჩქარა იშოვნეთ ძლიერი დამცველი, თორემ ჩვენი დღეები დათვლილია.

და კვაჭი საქმეს შეუდგა. ჯერ თავის ამხანაგს ჯონ რაულინსონს მოელაპარაკა.

- ოლ რაიტ... იეს... - მოკლედ და ბუნდოვანად უპასუხა მან, თან საქმე ისე წაიყვანა, რომ, საჭიროების მიხედვით, თუნდ ორიოდ დღეში გაპარულიყო და თვისი ხაბაკ-ხუბაკიც თან წაეღო. კვაჭი იწეწებოდა და ოფლში იწურებოდა:

- გამიგონეთ, დამიჯერეთ, მეგობრებო, თორემ ინანებთ. რაც აქამდის ვსთქვი, ყველაფერი გამართლდა. ეხლაც ვამბობ: ჩვენი დამოუკიდებლობა ზღაპარია. ჩვენი კაკულისა და რაჟდენას შვილები სახელმწიფოს ვერ შეჰქმნიან. ხალხი უპატრონოდ არის. კანონი ჩვენ არა გვაქვს და ფული. ჩვენს გარშემო ისეთი ძალები იყრიან თავს, რომ ჩვენ მათს წვიპურტსაც ვერ გავუძლებთ. საქართველოს ისე გაიყოფენ, როგორც ქრისტეს კვართხი გაიყვეს. თუ ერეკლე მეფემ მოიხადა ხალხის გულისთვის გვირგვინი, რატომ არ უნდა მოიგლიჯონ თავიდან ჩალის საფრთხოხელა ლანჩხუთელმა და ჩოხატაურელმა კუდაბზიკა აზნაურებმა?

რამია საქმე, კვაჭი? სთქვი, რაც სათქმელი გაქვს! ნურავის ერიდები. სთქვი და გაათავე. ისევ პარტიიდან გამოგდებისა გემინიან?

- რამია და იმაშია, ჩემო ბატონო, რომე ევროპას უნდა შევაფაროთ თავი.

სთქვი პირდაპირ, კვაჭი, სთქვი! ვის ან როგორ უნდა შევაფაროთ თავი?

- ან ინგლისს, ან საფრანგეთს მფარველობა უნდა ვსთხოვოთ.

პროტექტორატი? ვასალი? თუნდ ეგრეც იყოს! კვაჭიმ ჩიქორთული სიტყვები არ იცის. ერთი სიტყვით, ისე უნდა მოეწყოს საქმე, რომ საქართველო ევროპის ჯარმა დაიცვას, ან... თუ ეს არ მოხერხდა...

- თუ არ მოხერხდა, ისევ ის სჯობია, რომ წითლებს მოვურიგდეთ.

როგორ მოვურიგდეთ? რას ჰგულისხმობ, კვაჭი? გაანებე თავი ნართაულ ლაპარაკს. ნათლად და მკაფიოდ გამოსთქვი შენი სათქმელი.

- კეთილი, ვიტყვი... თუმცა... ადვილი არ არის ამის თქმა, მარა... რაკი სხვა გზა არ არის, მოგახსენებთ: სასახლეზე უნდა წითელი დროშა ავუშვათ და... ხელისუფლებაც უნდა წითლებს გადავცეთ.

აჰა! სთქვა კვაჭიმ თვისი ნააზრევნი და გულის ნადები! ეხლა თუნდ გაწიწკნეთ ეგ კაცი, თუნდ პარტიიდან განდევნეთ, თუნდ დაატუსაღეთ.

ეგ რა სთქვი, კვაჭი? ეგ რა წამოროშე? როგორ იკადრე? ეგ ხომ ღალატია, ნამდვილი ღალატია.

კვაჭიმ იკადრა, გაჰბედა და სიმარლე მოგახსენათ. ეხლა თქვენ იცით. მან თვისი ვალი მოიხადა.

- აქამდისაც დიდი სისულელე ჩავიდინე, რომ კაჭკაჭივით ვჩხაოდი: „არც აქეთ, არც იქით... არც თეთრი მინდა, არც წითელი... არც მე გერჩი, ნურც შენ მერჩოლები“. ეხლა კი მოგახსენებთ: ან აქეთ, ან იქით; ან თეთრი ან წითელი; ან ლონდონი, ან მოსკოვი, აი, დღევანდელი ჩვენი პროგრამა.

კეთილი, მაგრამ შენ თვითონ როგორ მოიქცევი, კვაჭი? აქ დარჩები, თუ გაიქცევი? ვერა, კვაჭი ვერ დარჩება, რადგან წითლებს მისი ძველი ანგარიშები აქვთ. ესეც რომ არ იყოს, კვაჭიმ ქონება უნდა გადაარჩინოს.

სიმართლის მთქმელს ცხენი უნდა შეკაზმული ჰყავდესო, - ეს ანდაზა კვაჭის თავზე გამართლდა. მას აქეთ, რაც მან თვისი სათქმელი სთქვა, მართლის მთქმელი ყბად აიგდეს. ზოგმა სთქვა, გაგიჟდაო, ზოგი კიდევ იმახდა, გვღალატობსო. კვაჭის ხმა უნაყოფოდ მოკვდა უდაბნოსა შინა. არამკითხე ჭირისუფალი გაინაპირეს და მოიძულეს. კვაჭიც გაჩუმდა და თვისი ეჭვი, შიში და ნააზრევი გულში ჩაიმარხა.

იმ დღეს, როცა ინგლისელთა უკანასკნელი ჯარი ბათომიდან უნდა გასულიყო, კვაჭი და ბესოც იქ იყვნენ. მუნჯი, უგულო და უსულო ბრიტტები დინჯად ადიოდნენ გემებზე. სიხარულით აღტაცებული და აფორიაქებული ქართველთა ჯარი და ხელისუფლება ზეიმით, კიჟინით და ზათქით შედიოდნენ თავიანთ ნაქალაქეშში. ბოლოს, დიდი ინგლისის დროშაც დინჯად, წყნარად და ნაბიჯით ჩამოცურდა მაღალ ძელიდან, ხოლო იმავე წამს იმავე ძელზე სამფეოროვანი ქართული აფრიალდა, - ისიც კიჟინით, ზათქით, სიხარულით და ხტუნაობით.

- ეხლა კი დავიღუპეთ! - უთხრა კვაჭიმ ბესოს რესტორანში სწორედ იმ დროს, როდესაც ირგვლივ აღტაცებული ხალხი გრგვინავდა და ჰქუხდა: - დაიხსომე ჩემი სიტყვა, ბესო. თითქმის არავის ესმის დღევანდელ ამბავის მნიშვნელობა. აგერ, ინგლისელთა გემები მისცურავენ. ევროპა წავიდა. ჩვენ ისევ მარტონი დავრჩით აზიაში. იმ გემებმა წაიღეს ჩვენი უკანასკნელი იმედი და დავგიტოვეს და-მოუ-კი-დებ-ლო-ბა... გარსონ! ერთი ბოთლი ლაფიტი გაათბე... მიიხედ-მოიხედე გარსშემო, ბესო. უხარიანთ! იცინიან! ქეიფობენ. ხა ხა-ხა. ერთი ჰკითხე, ბესო, ჰკითხე ამ ტუტუცებს, რად იცინიან? რა უხარიანთ? რად მოიღებენ? ამათ რომ ჰკუა ჰქონდეთ და ხვალინდელის დანახვა შეეძლოთ, ცხარე ცრემლით იტირებდნენ და მომავალ ვაებას დღესვე იგლოვებდნენ. ეხლანდელი ხელისუფალნი ოდესმე მოიგონებენ დღევანდელ დღეს და კვაჭი კვაჭანტირამეს, მაგრამ გვიანდა იქნება თითზე კბენანი. აქამდის ჩვენ ორი გზა გვქონდა: ან რუსეთი, ან ევროპა. ეხლა ერთი გზაღა დაგვრჩა - მოსკოვის გზა, ისიც წითელი და ეკლიანი. გარსონ! ხილი არ გივარგათ. ერთი ბოთლი შამპანური და ოსმალური ყავა მოგვიტანე. ყურადღება მიაქციე ერთ ამბავს, ბესო. ჩვენს მტრებს ჩვენზე მეტად უხარიანთ ინგლისელების წასვლა. მოსკოვში ალბათ ცალ ფეხზე დარბიან. ეს ძალიან ცუდი ნიშანია. წითლები უკვე იარაღს ჰფერავენ და სალაშქროდ ემზადებიან. ყორანაშვილმა მასწავლა: თურმე ჩვენს წინაპრებს უთქვამთ - „სადაც არა სჯობს, გაცლა სჯობს კარგისა მამაცისგანაო“.

- ჩათრევას ჩაყოლა სჯობიანო, - ჩაურთო შიქიამ.

- ეგეც კარგად არის ნათქვამი, ბესო. თურმე ისიც უთქვამთ: „ურემი რომ გადაბრუნდება, გზაც მაშინ გამოჩნდებაო“. ღმერთმა დაგვიფაროს, რომ ეს ანდაზა ჩვენს კისერზე გამართლდეს.

- აქამდის მრავალჯერ გამართლდა.

- იმიტომ, რომ კარგი მეურმეები გვყავს! ეს მეურმეები ისე გადასჩეხენ ხრამში ჩვენს დანჯღრეულ ურემს, რომ იმის ნამტვრევებსაც ვეღარ ვიპოვით. აქამდის ვყოყმანობდი. ჯერ ვიმახდი: არც აქეთ, არც იქით მეთქი. ეს გზა უფარგისი გამოდგა. მერე ევროპას ავეკიდე, მაგრამ არავინ დამიჯერა. ეხლა ევროპაც წავიდა. დარჩნენ მხოლოდ ჩვენი ევროპის ზედამხედველნი. ისინიც ამბობენ: ჩვენს თვალში ვარდისფერს და წითელ საქართველოს ერთი ფასი აქვსო. ესეც მართალია. მაშ ისევ გაწითლება არ გვირჩენია? დაკარგვით არაფერს დავკარგავთ გარდა წვრილფეხა მტრებისა,

მოგებით კი ბევრს მოვიგებთ. ძლიერი მფარველი გაგვიჩნდება და საკუთარი წითელი მთავრობა გვეყოლება. სისხლსაც თავიდან ავიცდენთ და სხვის ჯარსაც. ეს არის, ბესო, ამიერიდან ჩვენი ერთადერთი გზა. მეც ამ საქმეს უნდა ვემსახურო. თუ დამიჯერეს, ძალიან კარგი იქნება ყველასთვის; თუ არა და - კისერიც მოუტეხიათ. მე ჩემს ვალს მოვიხდი.

- ჩვენი საქმე?

- ამიერიდან საქმეც დაწვრილდება. მედუქნეობა მე არ შემიძლიან, დიდი საქმე კი მოისპო, ან ხვალ-ზეგ მოისპობა. რომ შეიძლებოდეს კიდევაც დიდი საქმის გაკეთება, ჯერ არ გავგიჟებულვარ, რომ წითლებს საქონელი დავუმზადო, ან ქარხნები ავუშენო. ყველაფერს თვალ-მარგალიტად და ოქროდ გადავაქცევ. გარსონ, სკამი! პატივი მეცით, ბატონო მინისტრო... დაბრძანდით. ბიჭო! კიდევ ერთი ბოთლი შამპანური, კარგი ხილი და ყავა. იქნება თქვენ შარტრეზი ან შიპრი გირჩევნიათ, ბატონო ჩემო? კეთილი, ინებეთ. მაშ შიპრი მოგვართვით. ჩვენ იმაზე გვქონდა ბაასი, ბატონო მინისტრო, რომ... ინებეთ, ჩემო ბატონო, ინებეთ. მშვენიერი სიგარა გახლავთ. საუცხოვო სუნი აქვს და არც მაგარია. აი, მოუკიდეთ... არა, არა! ჯერ მოსჭერით. მიბოძეთ, მე მოვჭირი... აი, ესე. ეხლა მოუკიდეთ. დიად, იმას მოგახსენებდით, რომ დღეს თქვენ გიხარიათ, მე კი ეშმაკები მახჩობენ. მიზეზი? მოგახსენებთ.

და დალაგებით, დინჯად და საბუთიანად მოახსენა. როდესაც კვაჭიმ თვისი სათქმელი გაათავა, მინისტრმა ჯერ თვალები დააჭყიტა, მერე პირიდან სიგარა გამოიღო, შიპრით სავსე ჭიქა განზე გადასდგა და ისე შეხედა კვაჭანტირამეს, როგორც სულთანის ტახტზე ბედის წყალობით ასულმა მეღორემ, რომელსაც უთხრეს: „დიდო სულთანო! მეტად ჭკუიანად მოიქცევით, თუ მაგ ტახტიდან ჩამობრძანებას ინებებთ და სულთანობას მე დამითმობთ.“

იმ დღიდან კვაჭის მოსკოვის აგენტის სახელი დასჩემდა. კვაჭი ამას ჯერ ყურს არ ათხოვებდა და ამბობდა:

სწორედ იმიტომ გირჩევთ ხელისუფლების დათმობას, რომ მოსკოვის რისხვა ავიცდინოთ. მოსკოველნი რომ ჩამოვიდნენ, მე იმავე დღეს უნდა გავიპარო საქართველოდან, რადგან უთვალავი ძველი ცოდვა მაწევს კისერზე.

კვაჭი თითოთი საჩვენებელი გახდა, მაგრამ მისი რწმენა იმდენად ძლიერი იყო, რომ მორწმუნე მამულიშვილს ყველგან ერთსა და იმავეს ალაპარაკებდა: ქუჩებში, ოჯახებში, მოედნებზე და ხელისუფლებთანაც:

- მორიგდით... ხელისუფლება დაუთმეთ... მშვიდობით გაათავეთ... ცეცხლს ნუ ეთამაშებით, თორემ დღეს ან ხვალ ომი იფეთქებს. ნუ გაქვთ დემოკრატიის იმედი. გაბრიყვებენ. ისინი ისე მოგეშველებიან, როგორც მე მივეშველები ჰოტენტოტებს ან ინდო-ჩინელებს. დამიჯერეთ... გეფიცებით... ყური მიგდეთ.

მაგრამ კვაჭის თითქმის არავინ დაუჯერა, და ვინც დაუჯერა, იმასაც გასავალი არ ჰქონდა. რამდენჯერმე კვაჭი გააფრთხილეს კიდევაც: თუ არ გაჩუმდები, თუ ეგრე რიგად მოგწონს წითლები, პარტიიდან გაგაგდებთ და წითელ რუსეთში გადაგასახლებთო.

სხვა დროს კვაჭი გაჩუმებას და ქედის მოხრას არ იკადრებდა. აკი არც იკადრა გაჩუმება და დამალვა, როცა მეფის მთავრობა ჩამოხრჩობას უპირებდა და კერენსკიც ემუქრებოდა. მაგრამ აქ, საქართველოში, კვაჭი ჩიხში მოექცა. გადასდგომოდა ხელისუფლებას და მოსკოვს მიჰკედლებოდა? არა, ამას კვაჭი ვერ ჰბედავდა, რადგან ძველი ცოდვების შიშიც ჰქონდა და რაღაც იდუმალი ძალაც ხელ-ფეხს უკრავდა. კვაჭის მშვიდობიანი ან შინაურული ცვლილება უნდოდა. მაგრამ, როცა დაატყო, რომ ორივე გზა უიმედო იყო, თავისს წითელ მეგობრებს უთხრა:

- თქვენ მაინც დამიჯერეთ, ამხანაგებო. თუ დღეს არ შეიძლება შიგნიდან ციხის აფეთქება, ხვალ ან ზეგ ეს საქმე უფრო მეტად გაადვილდება, ვიდრე ამ ბოთლის დაცლა. აბა, დააკვირდით ჩვენს ცხოვრებას. ხალხი დაიტანჯა უპატრონობით. აღარავინ იცის, არის თუ არა ჩვენში კანონი. არც ის იციან, ვისია ხელისუფლება, - მთავრობისა, გვარდიისა, პარტიისა, ქალაქისა, ერობისა თუ ყაჩაღებისა. ძლიერი მთავრობის, მშვიდობისა და კანონის ძებნაში დღეს თუ ხვალ ხალხი თვითონვე მოგადგებათ კარზე. გარწმუნებთ, რომ დღევანდელი ხელისუფლება თქვენს საქმეს თქვენზე უკეთ აკეთებს. ნუ ხართ მოუთმენელნი, ნუ აჩქარდებით. ცოტა კიდევ მოითმინეთ და ყველაფერი თავის თავად გაკეთდება. საქმე შიგნიდან გავაკეთოთ. სხვას ნუ დაეკიდებით, თორემ...

ასეთი იყო კვაჭანტირამის გზა, რომელიც, იმის აზრით, სამოთხეში არ შედიოდა, მაგრამ სამშვიდობოს კი უეჭველად გავიდოდა.

ბოლოს, ხელისუფლებასაც მოსწყინდათ კვაჭის ჭრელი კანი. ერთხელ, როცა კვაჭიმ გადააჭარბა წითლების ქება, ერთმა მეგობარმა გამოუცხადა:

- წუხელი შენზე ლაპარაკი იყო. პარტიიდან დაგითხოვეს.

კვაჭი პარტიიდან დაითხოვეს? რა დიდი ამბავი მოხდა. კვაჭი ათჯერ შემძვრალა პარტიაში და ათჯერვე გამოძვრალა. კვაჭის ამით ვერ გააკვირვებთ. ეხლა ფეხებზე ჰკიდია კვაჭის პარტიობაც და მიმავალთა მეგობრობაც. კისრებიც მოუტეხიათ!

მაგრამ კვაჭის არც განზე გადგომა და ჰაერში ჩამოკიდება შეეძლო. ამიტომ მან წითელი ძაფები გაამაგრა და პავლოვიც მოიგონა. ცალი ფეხი რომ წითლებში ჩასდგა, მეორე ფეხი ყირიმში გადაალაჯა და თვისი იმედის ნაწილი ვრანგელის ლაშქარზე გადიტანა. მაგრამ კვაჭის იმ ლაშქრისაც ბევრი არ სჯეროდა.

- თქვენც ჩვენსავით განწირულნი ხართ, ჩემო მეგობარო... - უთხრა ერთხელ კვაჭიმ პავლოვს: - წითლები საცაა ზღვაში გადაგყრიან!

და, მართლაც, მალე ის ლაშქარიც განიბნა და ზღვაში გადავარდა. იმ დღიდან პავლოვი კვაჭის დაუბრუნდა. კვაჭიმ პავლოვი მძასავით მიიღო და გვერდით დაისახლა, რადგან მისი სიკეთე მუდამ ახსოვდა.

ერთ თვეში „სიბუნნიონი“ და მისი ქონება თვალ-მარგალიტად გადაიქცა. კვაჭიმ სახლიც გაჰყიდა და მხოლოდ ბინა დაიტოვა. სილიბისტრო და პუპი ბევრს წუწუნებდნენ და იხვეწებოდნენ, რადგან ტფილისის ბუდე მათი სიცოცხლის ნატვრა იყო, მაგრამ კვაჭიმ ორივეს ადვილად დაუამა სევდა:

- ხომ ხედავთ, რომ სახლების ფასი ყოველ დღე ქვეით მიდის. გარდა ამისა, ხვალ თუ ზეგ წითლები მოვლენ და სახლს წაგვართმევენ. თუ არ მოვიდნენ, ამ ფულით აგერ იმ სახლს გიყიდით.

და კვაჭიმ ხრხოიანცის სასახლეზე მიუთითა, რომელიც სილიბისტროს გულში ჰქონდა ჩავარდნილი.

- თუ როდისმე იმ სახლში შემიყვანე, - უპასუხა სილიბისტრომ: - გულხელს დევიკრეფ და ღიმილით მოგკვდები. აწი შენ იცი. გაყიდე.